

DIALIZNI GLASNIK

ŠTEVILKA 13

LJUBLJANA 1986

VESELA VEST ZA DIALIZNE BOLNIKE - PRVI DVE KADAVRSKI
TRANSPLANTACIJI LEDVIC V UKC V LJUBLJANI

V soboto, 18. oktobra 1986, sta bili v UKC v Ljubljani naprav-
ljeni prvi dve transplantaciji ledvic, odvzeti od umrlega.

Prejšnji dan sta bili ledvici vzeti, ohlajeni in shranjeni,
dokler nista bila pripravljena dializna bolnika za presaditev.

Presaditvi sta plod načrtnega in usklajenega dela številnih
strokovnjakov. Mednje štejem tako sodelavce Komiteja za zdrav-
stvo in socialno varstvo SR Slovenije, nekatere novinarje v
sredstvih javnega obveščanja kot tudi številno ekipo v UKC,
katere delo in dolžnosti moram predstaviti nekoliko podrob-
neje. V pripravi za kadavrsko transplantacijo ledvic je dejavno
sodelovalo vodstvo Univerzitetnega kliničnega centra in pred-
stojnica TOZD kirurške službe.

Operativni koordinator ob kadavrski transplantaciji je dežurni
zdravnik nefrološke klinike. Njemu zdravniki specialisti za

283032 II

intenzivno terapijo javijo, da imajo možnega kandidata za odvzem organov za presaditev. Dežurni nefrolog obvesti dežurnega nevrologa, ki oblikuje ekipo za ugotavljanje možganske smrti. Po pismenem poročilu o možganski smrti dežurni nefrolog aktivira ekipo imunologov iz Zavoda za transfuzijo krvi v Ljubljani, ki v približno šestih urah napravi potrebne preiskave glede skladnosti tkiv. Tedaj kirurška ekipa, ki jo sestavljajo zdravniki iz urološke klinike in klinike za kirurgijo srca in ožilja, odvzame (eksplantira) ledvici, ju prebrizga s posebno tekočino, ohlajeno na 4° Celzija. Tako pripravljeni ledvici lahko čakata do 24 ur. Zdaj je treba poiskati dializnega bolnika prejemnika, ugotoviti, da je sposoben za presaditev, neredko je potrebna dodatna dializa. Po končanih pripravah kirurgi presadijo (implantirajo) ledvico. Vse drugo zdravljenje, vključno z imunosupresijo, poteka enako, kot je že utečeno v zadnjih treh letih pri presaditvi od živega dajalca (sorodniška transplantacija).

Prof. dr. Jože Drinovec,
predstojnik nefrološke klinike

UMETNA LEDVICA, POTI IN ISKANJA

dr. Marijan Močivnik

Vedno upamo.

In vedno je upanje boljše kot brezup,
kajti kdo pozna vse možnosti? (Goethe)

Tistega dne, bilo je pred mnogimi leti na urološkem oddelku stare kirurgije v Ljubljani, sem le malo razumel dogajanje v bolniški sobi. Opazoval sem mlado, že na pogled hudo bolno ženo in poleg njene postelje nenavadno sodasto napravo. Profesor Rakovec je razložil, da je to umetna ledvica, ki naj bi bolnici z odpovedjo ledvic po mazaškem splavu pomagala prebroditi krizo. Premalo sem znal medicino po tistih prvih letih študija medicine in besede kot šant, fistula, dializator mi niso kaj dosti pomenile.

To je bilo takrat, skoraj bo 25 let tega, moje prvo srečanje z dializo. Pri tem je tudi ostalo. Hemodializa je bila takrat še hudo nenavaden postopek, ponavadi uporabljena takrat, ko se je bolezen bližala svojemu naravnemu koncu. Tako v času študija ni bilo potrebno o umetni ledvici vedeti kaj več, tudi ne na izpitu iz kirurgije. Toda kar nisem našel v "obveznem čtivu" za izpite, sem našel v "Tribunalu". To je bil roman švicarskega pisatelja Hansa Kadesa, znanega po nekakšnih medicinskih zgodbah, danes bi rekel, da je šlo za "dr. roman" spodobnejše kvalitete, kot ga sicer poznamo danes. Pripovedoval

je o usodah bolnikov s hudo boleznijo ledvic in o skrivnostnem odločanju posebne komisije, kdo bo primeren za zdravljenje in kdo bo moral umreti, ker za vse pač ni bilo prostora. No, primerno srhljiva zgodba za ljubitelje tovrstne literature, sem si mislil. Kasneje, ko sem vedel več, dolgo nisem mogel verjeti, da je "Tribunal" opisoval resnično dogajanje. To je bilo moje drugo srečanje z dializo. In povratka ni bilo, zašel sem na pot k tretjemu srečanju. Lotil sem se odkrivanja vznemirljive zgodovine o umetni ledvici.

Presenetljivo je bilo odkritje, da so o dializi govorili že v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Takrat je škotski kemik Thomas Graham menil, da bo njegov laboratorijski postopek, ko skozi pergament prehajajo snovi iz enega tekočinskega prostora v drugi, nekoč koristil tudi v medicini. Pa je moralo miniti skoraj 60 let, da se je ta ideja udejanila. Leta 1913 so v Baltimoru trije raziskovalci objavili rezultate svojega poskusa na živalih in prvič uporabili pojem "umetna ledvica". Nato je šlo hitreje. Georg Haas je v Giessnu v Nemčiji napravil leta 1924 prvo hemodializo pri človeku. Vendar je bil to le poskus odložiti smrt, saj pravega učinka poseg ni mogel imeti. Tudi zato ne, ker je bil takrat na razpolago samo hirudin, skoraj strupen pripravek iz pijavk, ki je le za krajši čas lahko preprečil strjevanje krvi (pijavke so v tistih desetletjih nasploh igrale pomembno vlogo in krojile usodo raziskav in raziskovalcev). Toda poseg je bil tehnično uspešen in zaradi pomembnega deleža pri tem velja omeniti nam domače ime, sicer uradno avstrijskega znanstvenika. To je bil kemik Fritz

Pregl, rojen v Ljubljani leta 1869, Nobelov nagrajenec, ki je pri svojem delu uporabljal celuloidne cevke. Te cevke so se takrat izkazale kot uporabna "dializna membrana". V naslednjih letih je Haasu uspelo pri bolnikih doseči že prva klinična izboljšanja. Ampak vse je bilo preveč kratkotrajno in smrt je še vedno zlahka zmagovala. Ostajalo je upanje, da morda nekoč v prihodnosti pa vendarle... Spet je šlo počasneje. Dočakati je bilo treba uporabno iznajdbo heparina, celofana, vodne črpalke, laboratorijskih naprav za merjenje natrija in kalija, če naštejemo le nekaj najpomembnejših stvari.

Minilo je 19 let od prvega poskusa pri človeku. 16. marca 1943 je bila sprejeta v bolnišnico v mestu Kampen na Nizozemskem devetindvajsetletna Janny Schrijver. Glomerulonefritis ji je uničil ledvice in v nekaj dneh je bilo pričakovati konec trpljenja. Toda eden od obeh specialistov male bolnišnice Willem Kolff je bil pripravljen na drugačno pot. Dotlej se je že pet let ubadal z mislijo, kako pomagati brezupno bolnim ledvičnim bolnikom. Veliko opore ni imel, tudi ne v medicinskih krogih, prej nasprotno, ampak tista, ki jo je našel, je bila odločilna. Tako je že imel pripravljen aparat, na katerega je priključil bolnico. In uspelo je! Toda po štirih tednih se je zgodilo to, kar je še dolga desetletja ostajalo kot prikrita in moreča skrb - ni bilo več primerne mesta na ožilju za priključevanje, dostopa do obtočil ni bilo več. Zato je bolnica morala umreti.

Tako je bila hemodializa v naslednjih 17 letih namenjena tistim, pri katerih je zaradi različnih vzrokov prišlo do nenadne

odpovedi ledvic in je bilo mogoče pričakovati, da si bodo ledvice po določenem krajšem času spet opomogle. Za bolnike z napredujočo oslabeledostjo ledvic pa je prihodnost ostajala nespremenjena. Do leta 1960. Takrat so v Seattlu v Združenih državah Amerike uspeli napraviti prvi uspešni trajni pristop do obtočil. Tako se je rodilo novo upanje za številne kronične ledvične bolnike. Zdravnik Belding Scribner s sodelavci je utemeljil kronično dializo, kot jo danes imenujemo v žargonu. Bolniki so sprva imeli na roki ploščico, na kateri je bila pritrdjena plastična cevna zanka, ki je bila povezana z dovodno in odvodno žilo na podlahti. Stvar sicer ni bila preveč praktična, tudi ne dolgega veka, ampak bila je prva možnost za večletno preživetje in to celo kvalitetno preživetje. Ponovni preobrat je prišel po šestletni dobi šantov. Leta 1966 je uspel majhen genialen podvig. Brescia in Cimono sta s sodelavci kirurško spojila veno in arterijo na podlahti. Nekateri so sicer dvomili, kot se ob takih prilikah spodobi, češ da bodo te fistule še hudo problematična zadeva, vendar je zadnjih dvajset let pokazalo njihovo pravo vrednost. Še pogled v bližnjo preteklost. Priča smo bujnemu razvoju dializnih tehnik, alternativnih metod hemodializnega zdravljenja. Pojavila se je sekvenčna hemodializa, hemofiltracija, hemodiafiltracija, biofiltracija, bikarbonatna hemodializa, hipernatriemična hemodializa. Vse imajo dobre in slabe strani, skupna lastnost jim je, da so primerne le za manjše število kroničnih ledvičnih bolnikov. Osnovni namen teh metod je doseči enako dobro rehabilitacijo, kot jo večina bolnikov doseže z običajno

klasično hemodializo.

In kako smo se vključevali v naši deželi?

19. aprila 1959 je urolog profesor dr. Rakovec s sodelavci prvič v Jugoslaviji napravil hemodializo z umetno ledvico, ki jo je kot prvo v Zahodni Nemčiji leta 1950 konstruiral Moeller. Hemodializa je bila uporabljena med drugim tudi leta 1963 pri poškodovanih v popotresnem času v Skopju. Prve kronične hemodialize so bile v Sloveniji napravljene leta 1969 na urološkem oddelku stare kirurgične klinike v Ljubljani. Počasi je ob delu dozorelo spoznanje, da kronična ledvična oslabeledost in zdravljenje le-te s trajno ponavljajočo se dializo ni več področje kirurgije. Zato je bil leta 1970 v Interni kliniki zasnovan Center za dializo, katerega 15-letnico smo proslavili v lanskem letu.

Naj mi bo dovoljen še pogled v prihodnost. Po dosedanjem kliničnem poteku, če smem uporabiti to zdravniško frazo, je že čas, da doživimo novo kvaliteto na področju hemodializnega zdravljenja. Veliko obetajo nove sintetične, zelo zmogljive membrane, ki so tudi bolj prilagojene organizmu in ne izzovejo škodljivih reakcij. Nadaljnji razvoj bo gotovo težil k miniatrizaciji raznih monitornih sklopov in dializne opreme nasploh. In tretjič, če si drznem pogledati še dlje v prihodnost, bo morda končni cilj dosegla umetna ledvica, ki jo bo mogoče nositi, kot danes že mnogi nosijo npr. srčni vzpodbujevalnik. Se je pa nekaj zgodilo že danes. Častiljivega starosta dialize dr. Scribnerja sem lani slišal praviti, da je ob upošte-

vanju vsega, kar dandanašnji dializa dobrega nudi, mogoče pričakovati prav enako povprečno pričakovano življenjsko dobo, kot jo doživijo tisti, ki imajo zdrave ledvice.

Dosedanjih 130 let iskanja ni bilo zaman.

Pričujoči zapis obravnava le enega izmed načinov zdravljenja in ne zajema celostnega zdravljenja kroničnih ledvičnih bolezni. Zato ne govori o danes zelo aktualni in nujno potrebni transplantaciji, o kontinuirani ambulantni peritonealni dializi in o drugih metodah. Govori o hemodializi, ki je vedno bila in še vedno ostaja za večino bolnikov odločilna metoda zdravljenja.

Na strani 10 in 11 te številke za bralce Dializnega glasnika ponatiskujemo članek Kdor zdravo živi, pridobi! Članek je ob letošnjem dnevu zdravja izšel v Zdravstvenem obzorniku.

LJUBLJANA

A word cloud of various brand names including Knorr, THOMY, REGINA, KOLOY'S, ROMANUS, and BEBI, arranged in a circular pattern. The words are in different colors (red, blue, green, yellow) and orientations, creating a dynamic and visually busy composition. The names are repeated multiple times in different sizes and colors, creating a sense of repetition and brand identity. The background is a light, textured surface.

SVETOVNI DAN ZDRAVJA 1986

KDOR ZDRAVO ŽIVI, PRIDOBI!

Sporočilo dr. H. Mahlerja, generalnega direktorja Svetovne zdravstvene organizacije (SZO), za svetovni dan zdravja 1986

Tema letošnjega svetovnega dneva zdravja Kdor zdravo živi, pridobi! je namenjena zdravemu načinu življenja in je posledica čedalje večjega prepričanja, da bi morali bolj poudarjati pozitivne ukrepe, s katerimi bi posamezniki in družba lahko

varovali in izboljšali zdravje. V deklaraciji iz Alme-Ate leta 1978 je zapisano, da »imajo ljudje pravico in dolžnost, da posamezno in v skupnosti sodelujejo pri načrtovanju in izvajanju zdravstvenega varstva«. Glede na to, da se z uresničevanjem akcije Zdravje za vse do leta 2000 že mudi, je zdaj skrajni čas, da ta sklep tudi uresničujemo.

Svet okoli nas se naglo spreminja, vendar pa se te spremembe v običajni zdravstveni praksi in delovanju zdravstvenih služb največkrat ne upoštevajo. Glavni pou-

darek je še vedno na samem zdravljenju, zanemarjajo pa se pozitivni ukrepi, ki bi jih za varovanje zdravja lahko izvajal vsak posameznik. Po mnogih delih sveta se je – delno tudi zaradi nekaterih spektakularnih dosežkov sodobne medicine – razširilo prepričanje, da je zdravje nekaj, kar ljudem omogočajo zdravniki, in ne nekaj, za kar lahko družba in posamezniki poskrbijo sami. Kljub temu pa se danes vseeno čedalje bolj izraža težnja, da bi se glavni poudarek na zdravljenju v bolnišnici prenesel na tiste vsakodnevne aktivnosti, ki izboljšujejo zdravje. Takšen pristop, katerega dejanski cilj je človekova telesna kondicija, je dovolj širok, da lahko zajame družbo v celoti.

Pomembni so trije glavni dejavniki zdravega načina življenja:

- **gibanje in šport,**
- **prehrana in**
- **osebna odgovornost.**

Gibanje je treba razumeti v najširšem pomenu; vključuje tudi hojo ter druge aktivnosti v prostem času. Ima neposreden vpliv na zdravje in lahko spodbudi željo po telesni kondiciji, kar izboljša splošno zdravje.

Aktivno telesno gibanje je za vsakogar nujno potrebno v vseh življenjskih obdobjih. V mladih letih pripravlja telo na naloge v zrelosti; v dobi zrelosti omogoča telesu, da dá kar največ od sebe in da obvlada strese; v kasnejših letih pa ohranja živahnost duha in gibčnost telesa. Ne nazadnje pa – in to je morda tudi najbolj pomembno – daje telesna aktivnost tudi več veselja do življenja ter tako pripomore k »dobremu počutju«, ki je podlaga za zdravje.

Vsakdo ve, da je hrana za življenje bistvena, vendar pa se, tako kot mnoge druge navade, tudi navade v prehrani zadnje čase spreminjajo. Nekateri novi in priljubljeni načini prehrane pomenijo nevarnost. Energijsko gosta hrana, ki je bogata z maščobami ali prepojena s sladkorjem, ogroža srce in zobe. SZO nikakor ne priporoča enotno vrsto prehrane za vse človeštvo. Nasprotno, vsaka kultura daje s svojim načinom prehrane vse glavne sestavine, ki omogočajo rast in zdravje. Zato se moramo bolj zavedati pomena in vpliva zdravega prehranjevanja ter načrtno spodbujati tiste navade v prehrani, ki lahko pripomorejo k izjemnim dosežkom v športu in k splošnemu dobremu počutju.

Osebna odgovornost ima širok pomen. Posameznike je treba spodbuditi, da sami poskušajo ohranjati svoje zdravje in se izogibati škodljivim navadam. To se še posebej nanaša na uporabo tobaka v vseh oblikah ter na zlorabo alkohola in drugih mamil.

SZO bo prek državnih olimpijskih komitejev, ki jih je spodbudila k organiziranju tekmovanj, shodov in drugih prireditev v korist zdravja, skupaj z MC K, poskušala poživiti in spodbuditi tiste državne in mednarodne dejavnosti, ki poudarjajo prehranjevanje in varovanje zdravja kot osnovno pravico človeka kot posameznika in kot nujni sestavni del družbenega razvoja. Tu nam je šport odličen primer: enako kot lahko država svojim državljanom zagotovi dobro prehrano in zdrav način življenja, lahko šport oblikuje posameznike in moštva, ki so sposobna tekrovati na vseh ravneh, od vaškega trga pa do olimpijskega stadiona, s telesnim in duševnim treningom pa jim povečuje veselje do življenja.

Tako lahko vsakdo postane glasnik zdravja. Po vsem svetu naj se širi sporočilo:

Zdravje je edina tekma, v kateri je lahko vsakdo zmagovalec!

ZAKAJ POTRTOST?

Andrej Gogala

Prebral sem Vodič za bolnike na dializi in lahko rečem, da bo gotovo dobrodošel vsakemu novincu. Le s trditvijo, da je dializni bolnik obsojen na potrtost, se ne morem strinjati. Do potrtosti pač pride, ker bolnik ne more več živeti tako, kakor je živel pred boleznijo in kakor živijo njegovi bližnji. Toda razmišljajmo drugače! Pomislimo, koliko ljudi na dan umre v nesmiselnih vojnah in koliko jih zaradi njih ostane invalidov, brez nog ali rok. Pomislimo na posledice prometnih nesreč. Ugotovili bomo, da smo jo sami kar dobro odnesli. V času, ko nismo na dializi, lahko živimo skorajda povsem normalno, le piti moramo manj in paziti, kaj bomo pojedli.

Spominjam se besed doktorja, ki nam je, študentom, razlagal metode, s katerimi ugotavljajo poškodbe živcev in možganov: "Danes je medicina že tako napredovala, da lahko v prav vsakem človeku najdemo bolezen. Zdravih ljudi ni več."

Seveda pa pogosto ljudje za svoje napake sploh ne vedo, živijo pač z njimi. Tudi dializni bolniki moramo živeti s svojo pomannjkljivostjo, ki pa nas ne sme ovirati pri uresničevanju svojih življenjskih ciljev. Če so nam onemogočeni eni, si moramo izbrati druge.

In zakaj vam vse to pripovedujem? Kaj ni vseeno, ali človek živi v potrtosti? Žal ne. Sodobna znanost je potrdila izkušnje

mnogih ljudstev, ki se jim je posmehovala, dokler ni poznala fiziološke osnove zanje. Potrtost zmanjšuje odpornost organizma. Med potrtostjo se v telesu izločajo snovi, ki preprečujejo obrambni odziv organizma. Tako je organizem bolj dovzeten za vdor raznih bakterij in virusov. Nemški znanstveniki so izvedli zanimiv poskus. Podgane so okužili z rakavimi celicami ter polovici vbrizgali snov, ki preprečuje potrtost. Podgane, ki so dobile protidepresivno sredstvo, niso zbolele za rakom, medtem ko je zbolela večina podgan, ki ga niso dobile. Seveda dializni bolniki ne moremo ozdraveti, toda neumno bi bilo, da bi zaradi potrtosti izgubili še tisto zdravje, ki nam je ostalo.

Sam sem na dializi sedem let in v vsem tem času, od začetka naprej, nikoli nisem zapadel v trajno potrtost. Seveda sem preživel kratkotrajne napade potrtosti, vendar sem jih hitro premagal. Lahko se pohvalim, da v vsem tem času nikoli nisem resneje zbolel, le prehladil sem se nekajkrat, a je prehlad vedno minil v nekaj dneh. Za konec še recept, kako premagati potrtost, če vas zagrabi. Veliko se gibajte, hodite, tecite, seveda v mejah vaših zmožnosti. Gibanje namreč preprečuje potrtost.

Trboveljska dializna enota dobro dela

TRBOVLJE, 12. junija – Zasavskim bolnikom, ki so se doslej trikrat na teden vozili na dializo v Ljubljano, dializna enota, ki so jo uredili v trboveljski bolnišnici, veliko pomeni. Osem bolnikov se že zdravi v novem dializnem doddelku. Jeseni se jim bodo pridružili še drugi zasavski bolniki, ki se bodo čez poletje še vedno vozili v Ljubljano. Naprave za dializno enoto so v trboveljski bolnišnici zbrali s pomočjo delovnih organizacij in občanov. Akcija zbiranja denarja prek organizacij Rdečega križa še ni končana, saj doslej še niso pokrili vseh denarnih obveznosti. (M. P., foto: Igor Modic)

Zdravilo za AIDS

FUKUŠIMA, 23. septembra (Reuter, AP) – Zdravilo, ki ga uporabljajo za zdravljenje hepatitisa, zavira razvoj virusa sindroma pridobljenega pomanjkanja imunosti (aids). Kot je sporočil japonski raziskovalec Masahiko Ito, asistent medicinske fakultete prefektуре Fukušima na Japonskem, je zdravilo glicirhizin v laboratorijskih poskusih ustavilo razvoj omenjenega virusa v okuženi celici. Poskuse so opravili na medicinski fakulteti univerze Jamaguti.

Hkrati so ameriške zdravstvene oblasti in tovarna Burroughs Wellcome, ki izdeluje azidotimidin, objavile, da bo to zdravilo prvo terapevtsko sredstvo, ki bo na voljo večjemu številu okuženih z aids.

Napredek pri raziskavah o aidsu

Švedski znanstveniki odkrili razliko med dvema tipoma virusa HTLV-3

STOCKHOLM, 24. septembra (Reuter) – Švedski znanstveniki so močno napredovali pri opredeljevanju tipa virusa, ki povzroča sindrom pridobljenega pomanjkanja imunosti (aids). Kot poročajo, so odkrili vitalne biološke razlike med virusom HTLV-3, najdenim pri ljudeh, ki so zboleli za aidsom, in pri onih, ki so se s tem virusom samo okužili, zboleli pa niso. Raziskovalci iz švedskega državnega bakteriološkega laboratorija bodo svoja dognanja že v kratkem objavili v britanski medicinski reviji The Lancet. Doslej znanstveniki niso vedeli, ali se virus, ki povzroča aids, razlikuje od onega, ki so ga naši pri zdravih prenašalcih.

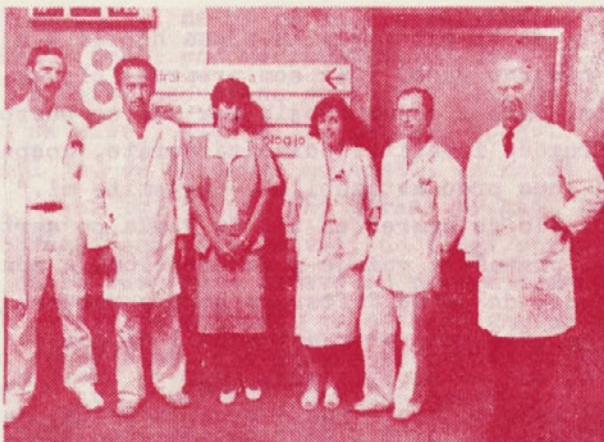
Odkritje bioloških razlik med dvema tipoma istega virusa pomeni, da bo v prihodnje lažje predvideti, katerim med milijoni okuženih ljudi grozi nevarnost, da zbolijo za aidsom, in katerim se tega ni treba bati.

V UKC presadili ledvici umrlega dvema bolnikoma

Presaditev so opravili kirurgi urološke klinike in klinike za kirurgijo srca in ožilj. – Mejniki pri zdravljenju

LJUBLJANA, 19. oktobra – Po večletnih pripravah – predvsem zaradi pomanjkljivih predpisov in ne zaradi zadržkov, povezanih z medicinsko stroko – so v soboto v Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani prvič v Sloveniji presadili ledvici umrlega dvema bolnikoma, ki sta bila po pet oziroma devet let odvisna od dialize. Presaditev je opravila kombinirana ekipa kirurgov Urološke klinike in klinike za kirurgijo srca in ožilja.

Kot je ob tem povedal prof. dr. **Jože Drinovec**, predstavljata oba posega pomemben mejnik na področju operacijskega zdravljenja bolnikov, ki imajo trajno okvarjene ledvice. Take posege

Ekipa strokovnjakov Univerzitetnega kliničnega centra iz Ljubljane, ki je presadila ledvici. (Foto: Zoran Vogrinčič)

so doslej opravili na Reki, v Zagrebu, Beogradu, Sarajevu in Novem Sadu. V UKC v Ljubljani so začeli s transplantacijo ledvice z živega dajalca leta 1970. Za uspešne posege sta bili pomembni dve pripravljalni fazi. Najprej intenzivno presajanje ledvic z živih dajalcev v zadnjih treh letih (samo letos so doslej opravili 21 takih posegov), druga pomembna pripravljalna faza pa je bila organizacijska usklajitev dela petih ekip.

● **V Sloveniji živi s presajeno ledvico (povečini so jo dobili od živih dajalcev) več kot 90 bolnikov, potrebovali pa bi letno okoli 50 takih presaditev, kot sta bili opravljeni v soboto.**

Prof. dr. **Ludvik Ravnik**, ki je vodil delo ekipe, ki je prvič uspešno presadila ledvici umrlega, nam je v soboto tik pred zaključkom redakcije povedal, da se bolnika počutita dobro. Dodal je, da bodo uspeha gotovo veseli številni bolniki po Sloveniji, ki so vezani na dializo in prav tako čakajo na presaditev.

Zdravniška ekipa, ki je opravila oba posega, je tudi posebej poudarila pripravljenost svojcev, da so z razumevanjem darovali organe umrlega svojca.

F. D.

Ulrich Plenzdorf:

LEGENDA O SREČI BREZ KONCA

Vzhodnonemški pisatelj Ulrich Plenzdorf (r. 1934 v Berlinu) opisuje v svojem najnovejšem romanu življenje v svoji domovini, ki je v marsičem presenetljivo podobno življenju pri nas. Za lažje razumevanje odlomka nekaj besed o vsebini: za lepo mlado Paulo se poteguje njen vrstnik Paul, zgleden partijec in "perspektiven kader", ki pa čedalje bolj misli s svojo glavo. Paulo snubi tudi gospod Saft, 20 let starejši lastnik mehanične delavnice in prodajalne avtomobilskih gum, dobrodušnež, ki ga sosedge malce posmehljivo kličejo Gumi-Saft. Roman se godi v današnjih dneh v Vzhodnem Berlinu.

Saft je želel, da bi šli Paula in njena hčerka z njegovim avtom na izlet na njegovo dačo. "Jaz sem preprost človek, samo osem razredov imam. Samo z delom svojih rok sem se povzpел kvišku, ne znam se drugače izraziti: pozabiti morate, gospa Paula. Tudi na svoj gnus pred avtomobilom. Verjemite mi." To je bil njegov govor. Šlo je namreč za to, da Paula po smrti svojega sinčka ni več prenašala vožnje z avtomobilom. A zdaj je bila tako razburjena, da je od Saftovega govora razumela komaj kako besedico in na svoj gnus pred avtomobili še pomislila ni. Samo skrbelo jo je, kaj bo storil Paul. Paul je ostal miren. Miren je ostal tudi takrat, ko je Paula prosila Safta, naj za trenutek stopi bliže. Snela je verižico z vrat in ves čas mislila: Zdaj bo Paul udaril. Ne ravno v smislu, da bo Paul res udaril, pač pa, da bo planil k vratom in preprečil vse drugo. A Paul ni storil nič in Saft je stopil najprej čez Paula in potem čez Paulin prag v Paulino stanovanje. Še tedaj je bila Paula prepričana, da bo Paul v zadnjem trenutku med vrata podstavil nogo. A Paul tudi tega ni storil. Ni se namreč zares bal, da bi se Saft tisto nedeljsko dopoldne zares lahko približal Pauli. Ko pa bi bila Paula tedaj poslala otroka na cesto, bi bil Paul v resnici podstavil nogo med vrata.

Ko se je Paula preoblekla in je skupaj s Saftom stopila čez

svoj prag, Paula ni bilo več tam. Njegovo ležišče je bilo prazno. Njena prva misel je bila: Kocka je padla. Paula št. 2 je rekla: Hvala bogu. Paula št. 3: Glej, glej! Pauli so se tako zašibila kolena, da se je bala, da ne bo zmogla stopnic. Ko pa je skupaj s Saftom in hčerko prišla na cesto, jo je skoraj kap. Paul je sedel v Saftovem avtomobilu. Kako je prišel v avto, je ostala njegova skrivnost. "Znano je, da človek v trenutku skrajne stiske zmore svoje moči in sposobnosti početveriti." To je vse, kar je kdaj o tem rekel Paul. Nekdo je baje videl, kako je Paul v manj kakor sekundi odprl vrata. Iz tega je v treh dneh nastala zgodba, da so se vrata odprla sama od sebe, ko se je Paul približal avtomobilu. A to zgodbo je Paul odpravil kot legendo. Njegov problem niso bila vrata. Njegov problem je bil v tem, da je sicer želel, da bi se zadeva razgibala, hkrati pa je to gibanje želel imeti pod nadzorstvom. Zadevo je razgibal v trenutku, ko je Safta neovirano spustil v Paulino stanovanje, ni pa mu prišlo na misel, kako bi to gibanje spravil pod svoje nadzorstvo. Menil je, da ni druge možnosti, če hočeš razgibati zavoženo stvar, kakor to, "da po eni strani tvegaš, da zadeve ne boš mogel obdržati pod nadzorstvom, po drugi strani pa se zaneseš na to, da bo razgibana zadeva od prvega trenutka dalje prinašala s sabo številne možnosti in da bodo zaradi pritiska dogodkov zmerom znova nastajale tudi nove zamisli". Najprej je hotel onesposobiti avto. Saftove vozniške sposobnosti je cenil tako nizko, da Saft po njegovem mnenju ne bi odkril krompirja v izpušni cevi. A na voljo je imel tudi bolj pretkane možnosti. Ko je od blizu zagledal Saftov avto, je vedel, da bo dan z avtom zanimivejši kakor brez avta. Saftov avto je bil kombi. Zada je imel pritrjeno kljuko za prikolico. Ta kljuka je bila po Paulovih besedah edina koristna in tudi sicer edina solidna reč na tem avtomobilu. "Že zato, ker taka kljuka znatno omili trčenje od zadaj - vsaj za lastnika kljuke. Tisti, ki trči vanj, jo seveda skupi, saj taka kljuka učinkuje kot neke vrste defenzivni oven. V cestnem prometu je taka kljuka sploh najidealnejše defenzivno orožje, posebno kadar je dobrih deset centimetrov daljša od dovoljene. Sicer pa je bil Saftov avto sploh krasna reklama za enega najbolj odvečnih trgov na svetu

za trg z dodatnim avtomobilskim priborom. V njem in na njem je bilo nameščenih petnajst dodatnih luči, sedem ogledal, deset dodatnih instrumentov od merilnika vrtljajev do kazalca poredenosti, pet opornikov za glavo, štirje zvočniki, dva spojlerja, deset zavesic proti blatu, na njih in na vseh mogočih drugih krajih pa še kakih dvesto različno obarvanih mačjih očes in drugih svetlobo odbijajočih teles. Ponoči je ta drvarnica gotovo izgledala kot prekoceanski parnik, ovešen z zastavicami in okrašen z raznobarvnimi žarnicami kot na državni praznik. Najbrž mi ni treba omenjati, da so imela kolesa okrasne pokrove iz plemenite kovine. Domnevam, da iz platine. Samo po sebi se razume, da so bili sedeži prevlečeni s krznom indijske ovčke in da so bila tla prekrita s pristnimi korejskimi preprogami." S čim je bil avto obložen od spodaj, Paula ni več zanimalo. Domneval je, da je v vsaj treh različnih barvah lakiran "z odpornim lakom, ki se sveti". Po Paulovih besedah so bile izredno zanimive tudi najrazličnejše nalepke. Bilo jih je toliko, da pogled iz avta skozi zadnjo in stranske šipe ni bil več mogoč, spredaj pa sta bili še dve reži za gledanje. Glede na izvor nalepk je bilo videti, da je Saft s svojim avtom prevozil vsak kotiček Evrope z Islandijo vred. Pogled na kilometrski števec je sicer povedal, da je za to porabil samo tri tisoč kilometrov. In držoč se izreka, povej mi, kakšen avto voziš in kako ga voziš, pa ti bom povedal, kdo si, Paul avta ni onespobil, ampak se je usedel na zadnji sedež. Domneval je, da tudi Pauli ne bo ostalo skrito, s kom se je spajdašila, ko bo videla, kako Saft vozi. Negotovo je bilo samo, ali bosta Saft in Paula sploh vstopila, ko bosta zagledala Paula. In takrat se je zgodilo nekaj zelo čudnega. Vsi na Singerjevi so to videli. Vsekakor vsi, ki so gledali, in teh je bilo zelo mnogo.

Paula je prišla hčerko za roko in stopila k Saftovemu avtomobilu. Paul je takoj odklenil vsa vrata in Paula je vstopila. Deklica je spustila mamo in sedla k Paulu na zadnji sedež. Spredaj ni bilo dovolj prostora in poleg tega je bila Paula na koncu z močmi. Vsak korak je terjal od nje neznanski napor, ker so se tri Paule v njej kar naprej prepirale med sabo. Prva je rekla: Ustavi se, druga: Steci tja. Nazadnje je zmagala Pa-

ula št. 3 z: Moj bog, nikar se ne sprenevedaj, dva moška, to bo vendar zabavno! Saft sam je stal tam kakor priliman. Če bi bilo po njegovem, bi izlet padel v vodo. Temu položaju ni bil kos. Ko pa se je Paula premaknila in sedla v avto, mu ni preostalo nič drugega kot to, da se je premaknil tudi sam in zlezel v avto. In izlet se je lahko začel. In začel se je na način, ki je zdaleč prekosil vsa Paulova pričakovanja. Začelo se je s štartom. Potem ko je Saftu trikrat crknil motor, mu je Paul svetoval, naj spusti ročno zavoro. In Saft ni mogel nič drugega, kakor da ga je ubogal. Po Paulinem zgledu je bil Saft sicer trdno odločen, da se bo delal, kakor da Paula ne bi bilo v avtomobilu. Paul: "A zategnjena ročna zavora je zategnjena ročna zavora. Zoper to ti ne pomaga nobeno ignoriranje, moraš jo spustiti." Rezultat tega je bil, da je bil naslednji Saftov štart kavalirski. Zaprošil se je v sredo prometa, kar je povzročilo dve divji zaviranji v sili. Zaviral sicer ni Saft, ampak neki avtobus, ki je prihajal od zadaj, in neki motorist. In če je bil Paul dovolj olikan, da je malo prej tiho in nevsiljivo rekel: "Samo ročno zavoro popustite," je zdaj menda pohvalil Safta: "Tako je prav! Tu in tam je treba preizkusiti reakcijsko sposobnost drugih voznikov." In v tem slogu se je potem nadaljevalo, tako pri Saftu kakor pri Paulu. Saft ni izpustil nobene možne napake in Paul nobenega komentarja. Paulina hčerka se je zabavala kakor sicer samo v cirkusu. Ob koncu vožnje so bili vsi izčrpani. Paula od obupa in sovraštva do Paula in do sebe in do Safta. Saft od vožnje. Deklica, ker postane celo največja zabava dolgočasna, če predolgo traja. Samo Paul je užival, ker mu še ni postalo jasno, da s svojim norčevanjem iz Safta ni dosegel nič drugega kot to, da ga je Paula zasovražila. Tudi Paula št. 3 je uživala. Pauli je šepetala: Je pa res fino, kar počneta med sabo, in vse to zavoljo tebe. Pauli se je nekaj časa zdelo, da Saft spodbuja Paula. Bil je, kakor da Saft zavestno dela napake, vendar tako spretno, da jih ima Paul za prave napake, Saft pa jih potem v zadnjem trenutku popravi, in to zelo spretno. Potem pa je videla, da Saft krvavi pot poti in se z zadnjimi močmi drži volana. Zelo se ji je zasmilil in Paulu je zelo zamerila, ker je Safta tako gnal

po cestah. Nazadnje je bilo "prav grozno", a Pauli je bilo vse-eno, pa čeprav bi se vsi skupaj po Paulovi krivdi znašli pod kolesi katerega od nasproti vozečih tovornjakov. To bi bilo morda še najboljše, si je pravila. In vsega skupaj bi bil kriv Paul, kajti: "Saft ni več vedel, kje se ga glava drži." - Paula. Paul je kasneje dal Pauli popolnoma prav: "Tisto moje ravnanje s Saftom je imelo v sebi že nekaj fašističnega," je rekel, "ali kako naj rečem ravnanju, ko ženeš koga do skrajnosti samo zato, ker ni tako spreten kot ti? Saft res ni bil kriv. Zelo si je želel, da bi vozil hitro, spretno in okretno, kakor bi bilo treba. Vendar tega ni zmožel, to mu pač ni bilo dano. Kriv je bil kvečjemu zato, pa še to samo kvečjemu, ker ni znal oceniti svojih zmožnosti, saj drugače nikoli ne bi sedel za volan. A celo to," je rekel Paul, "je treba zvečine pripisati sili razmer. In takšna razsodnost je dana malokaterim. To bi za Safta na primer pomenilo, da bi se kljub lepemu kupčku denarja na svojem bančnem računu in kljub svoji pripadnosti določenemu sloju odpovedal vsem njegovim simbolom in torej ne bi vozil avta in si ne bi zgradil hiše."

Prevedel Stanko Jarc

Dializni glasnik
Številka 13
Ljubljana, oktobra 1986

Izdaja in ureja
Društvo ledvičnih bolnikov Ljubljana

Uredniški odbor:
dr. Jože Drinovec, Stanko Jarc, Jože Škrlj, Zmaga Žuntar

Urednik: Stanko Jarc

Razmnožil v 450 izvodih Jože Ajdovec